

Avdelningen för ekonomi och styrning
Björn Kullander

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Avdelningen för juridik
Helena Linde

Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) delar utredningens problembeskrivning när det gäller omval och välkomnar därför utredningens förslag om snabbare omval. SKL delar utredningens bedömning om att kravet på att val ska vara fria och hemliga i stort är tillgodosett genom nuvarande valsystem. SKL delar också bedömningen att valsystemet kan förbättras ur detta perspektiv. SKL anser dock att de lösningar som presenteras för att förstärka valhemligheten skapar nya problem för väljarna, partierna och valadministrationen och inte är en fungerande hållbar lösning. SKL föreslår istället att det görs en utredning som behandlar valedelsystemet i sin helhet inför valet 2022.

- SKL tillstyrker förslagen som ska leda till snabbare omval.
- SKL avstyrker förslaget om förstärkt valhemlighet.
- SKL föreslår att det görs en utredning av valedelsystemet i sin helhet med sikte på ett förenklat och förbättrat system inför valet 2022.

Snabbare omval

SKL delar utredningens utgångspunkt om att ett omval ska vara ett omval i egentlig mening där förutsättningar ska vara så lika de som gällde vid det ordinarie valet som möjligt. SKL anser att ju närmare i tiden det ordinarie valet ett omval kan hållas desto bättre är utsikterna att den utgångspunkten kan uppfyllas. De omval som hölls till Örebro kommunfullmäktige och till regionfullmäktige i Västra Götaland 2011 hölls cirka 8 månader efter ordinarie val. Den relativt långa tiden skapade problem och osäkerhet när det gällde styrningen av kommunen respektive regionen. Det skapade också problem ur ett väljarperspektiv eftersom förutsättningarna ändrades sedan det ordinarie valet ägde rum.

SKL:s ställningstagande om snabbare omval

- Tillstyrker att endast de partier som deltagit vid det val som omvalet avser får delta.
- Tillstyrker att ett partis anmälan av kandidater för ett visst val även gäller i händelse av omval och att nya kandidater inte kan anmälas till omvalet.

- Tillstyrker att ett samtycke till kandidatur i ett val även gäller för omval och att nya samtycken inte kan lämnas.
- Tillstyrker att en fast tidsfrist om tre månader införs i vallagen inom vilken omval senast ska hållas.
- Tillstyrker att ett omval till kommunfullmäktige endast avser det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den eller de valkretsar som är berörda vid det upphävda valet.

Förstärkt skydd för valhemligheten

SKL delar utredningens bedömning om att kravet på att val ska vara fria och hemliga i stort är tillgodosett genom nuvarande valsystem. SKL delar också bedömningen att valsystemet kan förbättras ur detta perspektiv. SKL anser dock att de lösningar som presenteras för att förstärka valhemligheten skapar nya problem för väljarna, partierna och valadministrationen. SKL vill också betona att det finns andra problem med valsedelsystemet som inte lyfts i utredningen. SKL anser därför att det är problematiskt att regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur valhemligheten kan förstärkas utan möjlighet att föreslå förändringar av dagens valsedelsystem. SKL avstyrker därför utredningens förslag och föreslår istället att valsedelsystemet ses över i sin helhet med sikte på att få tillstånd ett förenklat och förbättrat system till de allmänna valen 2022.

SKL vill särskilt lyfta följande problem med utredningens förslag med valsedlar innanför valbåsen:

- Mycket enkelt för väljare att ostört plocka bort eller blanda valsedlar om någon så önskar.
- Röstmottagarna måste kontrollera att alla valsedlar är på rätt ställe efter varje röstningstillfälle vilket innebär att det blir rörigare i vallokalen och att det skapar behov av extra röstmottagare.
- Partiernas möjlighet att kontrollera att deras valsedlar finns utlagda kommer försvåras och skapa problem i vallokalerna. Partiföreträdare vill ofta kontrollera att deras valsedlar är korrekt utlagda i samtliga valsedelställ.
- De större kommunerna kräver valsedelställ som rymmer cirka 100 olika valsedlar vilket gör det praktiskt svårt att få plats med ställen i båsen om de samtidigt ska vara tillgängliga för alla.

Förutom de problem som utredningens förslag skapar vill SKL betona att det finns andra skäl till att se över hela valsedelsystemet. Vid valet 2014 trycktes cirka 560 miljoner valsedlar vilket förutom att vara en belastning för miljön och svårt att hantera visat sig praktiskt svårt att upphandla eftersom få tryckerier klarar den volymen på utsatt tid. I nuvarande system har också många väljare svårt att förstå skillnaden mellan en partivalsedel och en namnvalsedel. En utredning som ser över hela

valedelsystemet skulle till exempel kunna belysa om neutrala valedlar av den typ som är vanlig i andra länder skulle kunna införas i Sverige.

Om förslaget med valedlar placerade innanför valskärmarna genomförs är det orimligt att var och en av landets 290 kommuner gör egna upphandlingar av nya valbås och valedelstall. Valmyndigheten bör ansvara för upphandlingen både ur ett effektivitets- och kostnadsperspektiv. En gemensam upphandling underlättar också en lösning som är förenlig med de höga krav på tillgänglighet som ska ställas samtidigt som valbåsen ska rymma cirka 100 olika valedlar.

SKL:s ställningstagande om förstärkt skydd för valhemlighet

- SKL avstyrker förslaget om att valedlarna genom valnämndens försorg placeras innanför valskärmen.
- SKL föreslår att det görs en utredning av valedelsystemet i sin helhet med sikte på ett förenklat och förbättrat system inför valet 2022.

Konsekvensanalys

Genomförs förslaget med valedlar placerade innanför valskärmarna så kommer kommunerna få ökade kostnader för nya valbås och valedelstall. SKL gör också bedömningen att kommunerna kommer få ökade kostnader för röstmottagare, utbildning, information och lagerhållning om förslaget genomförs. SKL utgår från att finansieringsprincipen tillämpas fullt ut.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande